

องค์ความรู้ในจารึกปราจีนบุรี

The body of knowledge in the Prachinburi Inscription

รองศาสตราจารย์อุดม พรประเสริฐ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

E-mail: Udom_por@dusit.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1. รูปแบบ ภาษา และเนื้อหาของจารึกปราจีนบุรี 2. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ และด้านวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในจารึกปราจีนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ด้านรูปแบบ พบรูปแบบร้อยแก้วเพียงอย่างเดียว จำนวน 13 จารึก รูปแบบร้อยแก้วร่วมกับร้อยกรองมีจำนวน 4 จารึก และไม่พบรูปแบบร้อยกรองอย่างเดียว ด้านภาษา พบการใช้ภาษาเขมรอย่างเดียวกัน 10 จารึก ภาษาสันสกฤตอย่างเดียวกัน 2 จารึก ภาษาสันสกฤตร่วมกับภาษาเขมร 4 จารึก และภาษาบาลีร่วมกับภาษาเขมร 1 จารึก ด้านเนื้อหา พบเนื้อหาปกิณกะอย่างเดียวกัน 10 จารึก เนื้อหาวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน 2 จารึก เนื้อหาสรรเสริญกษัตริย์อย่างเดียวกัน 2 จารึก เนื้อหาหลักธรรมทางศาสนาอย่างเดียวกัน 1 จารึก ส่วนเนื้อหาต่างๆ ที่รวมกัน คือ เนื้อหาวัฒนธรรม เนื้อหาสรรเสริญกษัตริย์ เนื้อหาหลักธรรมทางศาสนา และเนื้อหาประวัติศาสตร์จำนวน 2 จารึก

สำหรับองค์ความรู้ที่ปรากฏในจารึกปราจีนบุรี พบว่า มีองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์ 5 สาขา คือ 1. สาขาปรัชญาและศาสนา 2. สาขาภาษาและวรรณกรรม 3. สาขาประวัติศาสตร์ 4. สาขาศิลปกรรม 5. สาขาสารสนเทศ องค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ มี 3 สาขา คือ 1. สาขาการศึกษา 2. สาขารัฐศาสตร์ 3. สาขานิติศาสตร์ องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มี 1 สาขา คือด้านสถาปัตยกรรม

Abstract

This study aims 1. to study a language format and content of the Prachinburi inscription and 2. to analyze knowledge of humanities, social sciences, and science that appeared on Prachinburi inscription.

The study can be categorized into 3 main areas: format, language use, and contents. There are 13 inscriptions that were employed in a form of prose, 4 inscriptions were in a mixture of

prose and poem. However, the form of poem was not found on the inscription. Regarding language use, it was found that there are 10 inscriptions that were utilized Khmer, 2 inscriptions were Sanskrit, 4 inscriptions were in mixture of Sanskrit and Khmer and 1 were in a mixture of Pali and Khmer. The contents of these inscriptions founded in this study can be divided into 3 parts. There are 10 inscriptions presenting miscellaneous contents, 2 inscriptions presented cultural contents, and 1 inscription explained about the religion. Moreover, there are 2 inscriptions that shared some information such as cultural aspects, praising the king, religious principles.

This study also found that there are 5 areas of Humanities knowledge found on Prachinburi inscription which are 1. Philosophy and Religion 2. Language and Literature 3. History 4. Arts and 5. Information Knowledge. There are 3 areas of Social sciences knowledge found on Prachinburi inscription which are 1. Education 2. Political Science and 3. Law. There is only one area of science knowledge found on the inscription, which is architecture.

บทนำ

ศิลาจารึกหรือจารึก คือ การจดบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ของบุคคลสมัยอดีตลงในแผ่นหิน โลหะ งาม้าง เขาวัวหรือควาย กระดองเต่า แผ่นอิฐหรือวัตถุคงทนอื่นๆ ดังนั้น จารึกจึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ขั้นต้นที่มีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าทางภาษา ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี

ในส่วนของประเทศไทย การศึกษาจารึกเริ่มต้นเมื่อพุทธศักราช 2376 ครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ ขณะที่ยังทรงพระผนวชได้เสด็จจารึกธุดงค์ไปทางหัวเมืองเหนือ ได้ทรงพบจารึกพ่อขุนรามคำแหงที่เมืองเก่าสุโขทัย ซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นมาก็ได้มีการค้นพบจารึกเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบันจารึกที่พบในประเทศไทยมีทะเบียนอยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากรมากกว่า 3,000 รายการ (อารักษ์ สังหิตกุล, 2547, 11)

การขุดพบจารึกจำนวนมากนี้ทำให้มีการศึกษาจารึกกันอย่างกว้างขวาง โดยเขียนขึ้นเป็นรูปแบบของบทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยตามสถาบันการศึกษาต่างๆ และหน่วยงานของกรมศิลปากร ซึ่งได้เผยแพร่กันเป็นจำนวนมากแต่ส่วนใหญ่มักมุ่งที่จะศึกษาระบบการเขียนและตัวอักษรที่ใช้ ในส่วนของการศึกษาครั้งนี้มุ่งกล่าวถึงองค์ความรู้ที่ได้รับจากจารึกโดยเฉพาะจารึกที่พบในจังหวัดปราจีนบุรี

คำสำคัญ: องค์ความรู้ (The body of knowledge) จารึกปราจีนบุรี (Prachinburi Inscription)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ภาษา และเนื้อหาของจารึกปราจีนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้ในด้านมนุษยศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ และด้านวิทยาศาสตร์ ที่ปรากฏในจารึกปราจีนบุรี

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. สืบหาเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้
2. รวบรวมจารึกปราจีนบุรีที่กรมศิลปากรปริวรรตเป็นภาษาไทยแล้วพิมพ์เผยแพร่ออกเป็นหนังสือมี 3 เล่ม ได้แก่ 1. จารึกในประเทศไทย เล่ม 1 อักษรปัลลวะ - หลังปัลลวะ 2. จารึกในประเทศไทย เล่ม 3 อักษรขอม 3. จารึกในประเทศไทย เล่ม 4 อักษรขอม จากหนังสือทั้ง 3 เล่ม ได้พบจารึกปราจีนบุรีจำนวน 17 จารึก คือ 1. จารึกเขารัง 2. จารึกช่องสระแจง 3. จารึกศักดิ์ก้อกหม 1 4. จารึกบานพังพวย 5. จารึกทวระลุมทิม 6. จารึกปราสาททัพเสียม 7. จารึกวัดพระยา 8. จารึกวัดมะกอก 9. จารึกขันทรงวงรีสัมฤทธิ์ 10. จารึกครอบคันทองสัมฤทธิ์ 11. จารึกสังข์สัมฤทธิ์ 12. จารึกเชิงเทียนสัมฤทธิ์ 13. จารึกขันทรงกลมสัมฤทธิ์ 14. จารึกเนินสระบัว 15. จารึกศักดิ์ก้อกหม 2 16. จารึกปราสาททัพเสียม 2 17. จารึกพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2
3. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทั้งหมดเพื่อกำหนดวิธีการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์
4. พิจารณาข้อความที่ปรากฏในจารึกทั้ง 17 จารึก จากนั้นวิเคราะห์รูปแบบ ภาษา และเนื้อหาของจารึก และวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ปรากฏในจารึกปราจีนบุรี
5. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

รูปแบบ ภาษา และเนื้อหาของจารึกปราจีนบุรี มีลักษณะดังนี้

1. รูปแบบ

- 1.1 รูปแบบร้อยแก้ว พบ 13 จารึก คือ จารึกเขารัง จารึกช่องสระแจง จารึกศักดิ์ก้อกหม 1 จารึกบานพังพวย จารึกทวระลุมทิม จารึกปราสาททัพเสียม จารึกวัดพระยา จารึกวัดมะกอก จารึก

ชั้นทรงวงรีสัมฤทธิ์ จารึกกรอบคั่นร่องสัมฤทธิ์ จารึกสังข์สัมฤทธิ์ จารึกเชิงเทียนสัมฤทธิ์ จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์

1.2 รูปแบบร้อยกรองร่วมกับร้อยแก้ว พบ 4 จารึก คือ จารึกเนินสระบัว จารึกสตึกก๊อกรม 2 จารึกปราสาททัพเสียม 2 จารึกพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2

1.3 ไม่พบรูปแบบร้อยกรองอย่างเดียว

2. ภาษา

2.1 ใช้ภาษาเขมรอย่างเดียว มี 10 จารึก คือ จารึกสตึกก๊อกรม 1 จารึกบ้านพังพวย จารึกทวลลมทิม จารึกวัดพระยา จารึกวัดมะกอก จารึกชั้นทรงวงรีสัมฤทธิ์ จารึกกรอบคั่นร่องสัมฤทธิ์ จารึกเชิงเทียนสัมฤทธิ์ จารึกสังข์สัมฤทธิ์ จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์

2.2 ใช้ภาษาสันสกฤตอย่างเดียว มี 2 จารึก คือ จารึกช่องสระแจง และจารึกปราสาททัพเสียม 2

2.3 ใช้ภาษาสันสกฤตร่วมกับภาษาเขมร มี 4 จารึก คือ จารึกเขารัง จารึกสตึกก๊อกรม 2 จารึกปราสาททัพเสียม และจารึกสุริยวรมันที่ 1

2.4 ใช้ภาษาบาลีร่วมกับภาษาเขมร มี 1 จารึก คือ จารึกเนินสระบัว

3. เนื้อหา

3.1 เนื้อหาปกณกะ มี 10 จารึก คือ จารึกเขารัง จารึกทวลระทมทิม จารึกปราสาททัพเสียม จารึกวัดพระยา จารึกวัดมะกอก จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์ 1 จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์ 2 จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์ 3 จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์ 4 จารึกชั้นทรงกลมสัมฤทธิ์ 5

3.2 เนื้อหาทางวัฒนธรรม มี 4 จารึก คือ จารึกสตึกก๊อกรม 1 จารึกบ้านพังพวย 2 จารึกสตึกก๊อกรม 2 จารึกปราสาททัพเสียม 2

3.3 เนื้อหาสรรเสริญกษัตริย์ มี 4 จารึก คือ จารึกช่องสระแจง จารึกสตึกก๊อกรม 2 จารึกปราสาททัพเสียม 2 จารึกพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1

3.4 เนื้อหาหลักธรรมทางศาสนา มี 3 จารึก คือ จารึกเนินสระบัว จารึกสตึกก๊อกรม 2 จารึกปราสาททัพเสียม 2

3.5 เนื้อหาเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ มี 1 จารึก คือ จารึกสตึกก๊อกรม 2

องค์ความรู้ที่ปรากฏในจารึกปราจีนบุรี มีดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ มี 5 สาขา ดังนี้

1.1 สาขาปรัชญาและศาสนา พบ 2 จารึก คือ

1. จาริกเนินสระบัว ให้ความรู้ในด้านพุทธศาสนา ผู้แต่งประพันธ์ด้วยสันตติลลิตคาถา 3 บท บทแรกกล่าววามัสการพระพุทธ บทที่ 2 กล่าววามัสการพระธรรม บทที่ 3 กล่าวถึงมัสการพระสงฆ์

บทแรก บทที่ 1 ถวายสดุดีพระกรุณาคุณ บทที่ 2 ถวายสดุดีพระบริสุทธิคุณ บทที่ 3 ถวายสดุดีพระปัญญาคุณ บทที่ 4 ประมวลว่าพระคุณของพระพุทธเจ้าเป็น “โลกุตตโร” คือพระองค์เป็นผู้ข้ามโลกได้แล้ว

บทที่ 2 บทที่ 1 พรรณนาพระปริยัติสัทธรรม บทที่ 2 พรรณนาพระปฏิบัติสัทธรรม บทที่ 3 พรรณนาพระปฏิเวธสัทธรรม บทที่ 4 เชิญชวนให้นมัสการพระธรรม

บทที่ 3 บทที่ 1 สรรเสริญพระสงฆ์ว่าเป็นผู้สืบสายจากพระอรหันต์ บทที่ 2 สรรเสริญพระสงฆ์เป็นองค์สักขีแห่งพระพุทธรัตนะและพระธรรมรัตนะ บทที่ 3 สรรเสริญพระสงฆ์เป็นบุญเขตอันประเสริฐ บทที่ 4 เชิญชวนให้นมัสการพระสงฆ์

2 จาริกสตักก้อกธม 2 ให้ความรู้ด้านศาสนาฮินดู ดังต่อไปนี้

การบูชาเทพเจ้า ดังข้อความว่า

“ท่านได้ถวายดอกไม้ 8 กำ อันเป็นส่วนหนึ่งของพระองค์ให้แก่พระตมุนปาตะ (พระเพลิง) และพระขฤตมุน (พระสีวะ) ด้วยจำนวนอย่างละ 4 กำทุกวัน”

การสร้างโลกและทำลายโลก ดังข้อความว่า

“ด้วยความกลัวต่อพระองค์ ผู้มีอำนาจ เศษของพระเจ้ากาละ จึงได้สงบลงเริ่มตั้งถึงการสร้างโลก เพราะความหัยงู้ในการเผาผลาญโลกด้วยไฟในกลียุค พระองค์ผู้มีความสง่า จึงยังมหาสมุทรให้เย็นสนิท”

1.2 สาขาภาษาและวรรณกรรม พบ 3 จาริก คือ

1. จาริกเนินสระบัว ได้แสดงลักษณะคำประพันธ์ประเภทฉันท คือ วสันตติลลิตฉันท แปลความหมายว่า

“พระพุทธเจ้าพระองค์ใด ผู้มีพระหฤทัยเต็มไปด้วยความกรุณา ตั้งลงในสรรพสัตว์ ทรงหลุดพ้นบริสุทธิ์ คุงพระจันทร์เต็มดวงอันประเสริฐ ทรงรู้ไญยธรรม ทรงรู้แจ้งธรรมทั้งสิ้นอย่าง ไม่คลาดเคลื่อน ทรงข้าม โลก ขอน้อมเสียนมัสการพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นๆ

รัตนะ คือ พระธรรม (เหล่า) ใด เป็นเกรินอันบริสุทธิ์ สำหรับทอดลงจากเรือนเป็นสะพานสำหรับทอดข้ามทะเล คือ โลก เป็นทางปลอดภัยภายใน แม้สำหรับลอดข้ามช่องแคบ คือ ทางไปสู่นิรภูมิขอนมัสการพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญแล้วนั้นทุกเมื่อๆ

คนทั้งหลายให้สิ่งที่ควรให้ รักสิ่งที่ควรรัก มีจิตเลื่อมใสด้วยตนเอง ระลึกถึงรัตนะ คือ พระสงฆ์ ถวายผลไม้และเงาไม้ รัตนะ คือพระสงฆ์นั้น แม้พระทศพลทรงยกย่องเป็นอันดีไว้ด้วย ประการทั้งปวง ขอนมัสการพระสงฆ์อันเป็นบุญเขตหาประมาณมิได้นั้นทุกเมื่อ

2. จาริกปราสาททัฬหเสียม ได้แสดงลักษณะคำประพันธ์ประเภทฉันทะ เช่น อุเปนทร วิเชียรฉันทะ แปลความว่า ขอพระศิวะ ผู้มีรัศมีเป็นหนึ่งอย่างน่าพิศวง ผู้มีความเป็นอันเดียวกันกับรัศมี นั้น คุณพระอัคนี มีความเป็นอันเดียวกันกับเปลวไฟฉะนั้น ผู้มีพระทัยอันมั่นคง ผู้เสมอด้วยพระจันทร์ และพระอาทิตย์ คุณการเคลื่อนของมาลีคือคลื่นทั้งหลายฉะนั้น

3. จาริกสตติกถกกรรม 2 ได้แสดงแบบแผนการประพันธ์ เป็นบทประณามพจน์ สรรเสริญเทพเจ้าทั้ง 3 ของศาสนาฮินดูไว้เป็นอันดับแรกก่อนกล่าวถึงเนื้อหา ซึ่งแบบแผนการ ประพันธ์นี้เป็นที่ยึดถือสืบกันมา ดังข้อความว่า

“ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระศิวะ ผู้ซึ่งร่างกายของพระองค์ ถูกกล่าวอย่างมากมาย โดยปราศจากคำพูดว่า เป็นอินทรีแห่งกายของสัตว์ทั้งหลาย เพราะชีวะที่ละเอียดอ่อนแทรกอยู่ ภายใน อันเป็นเหตุให้ (อินทรี) เคลื่อนไหวได้”

“ขอพระพรหมจงคุ้มครองท่านทั้งหลาย พระองค์ทรงไว้ซึ่งหม้อน้ำที่วามเหมือน พระจันทร์ที่ทำได้ด้วยแก้วสกล อันเต็มด้วยน้ำอมฤตแห่งทะเลน้ำอมฤต คือ ความกรุณาในโลกทั้งหลาย เหมือนทรงไว้ซึ่งเมล็ดพืชมากมาย เพราะความห่วงใยในโลกทั้งหลายฉะนั้น”

“ขอพระนารายณ์จงคุ้มครองท่านทั้งหลาย ผู้ซึ่งลักษณะของพระองค์ทรงคิดแล้วอย่าง แน่นอนว่า แม้เมื่อความแข็งกระด้างอาศัยอยู่ที่นี้ ข้าพเจ้านั้นเอง ย่อมเสนาหา (ต่อหน้าอก) ทุกเมื่อ จึงอาศัยที่หน้าอก (ของพระนารายณ์) เพื่อเป็นเครื่องประดับแก้วเกาศุภะ”

1.3 สาขาประวัติศาสตร์ พบใน 1 จาริก คือ จาริกสตติกถกกรรม 2 ซึ่งได้แสดงลำดับกษัตริย์ เจมรและพระราชกรณียกิจ ดังข้อความต่อไปนี้

การสถาปนาสกุล ดังข้อความว่า “พระบาทปรเมศวร (พระเจ้าชัยวรมันที่ 2) ได้ ประดิษฐานพระเทวราชไว้ในนครศรีมหานทรบรรพต แล้วทรงสถาปนาสกุล สตุก รันตี และ ภัทรปัตตะนะไว้ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติพระเทวราช พระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการว่านอกจากสกุล นี้แล้ว สกุลอื่นจะอยู่ปฏิบัติพระเทวราชไม่ได้”

ประวัติของสายสกุล ดังข้อความว่า “ครั้งแรกสกุลนี้ได้อาศัยอยู่ในเมืองศตคราม นครอนินทิตปุระ พระราชาแห่งกรุงกวางปุระได้พระราชทานที่ดินในตำบลหนึ่งของอินทปุระให้แก่ เขา ดังนั้น สกุลนี้จึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในหมู่บ้านภัทร โยคี แล้วสร้างพระศิวะลึงค์ไว้ประจำ หมู่บ้านนั้น”

พระราชกรณียกิจ ดังเช่น ข้อความว่า “เมื่อพระบาทสมเด็จพระ ได้เสด็จกลับจากชวา เพื่อมาครองนครอินทระ ประ เสด็จอัญเชิญไกววัลยะ ซึ่งเป็นปราชญ์ราชครูได้ดำรงตำแหน่งเป็น ราชบุโรหิตของพระองค์ เมื่อพระองค์เสด็จจากอินทระ สิวไกววัลยะก็ตามเสด็จด้วยในฐานะ พระกัณฑ์ทวารโหม ข้าราชการส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระทรงรับสั่งให้เขานำญาติชายหญิง ไปด้วย เมื่อพวกเขาเดินทางถึงวิษยะปุรวทิสะ (หมู่บ้านทางทิศบูรพา) พระองค์ทรงพระราชทานที่ดิน ให้สร้างหมู่บ้านกุฎิแก่พวกเขา”

1.4 สาขาศิลปกรรม พบ 1 จารึก คือ จารึกสตึกก๊กอธม 2 มีการสร้างศิลปกรรมต่างๆ คือ

การสร้างสิวลึงค์ ดังข้อความว่า “ท่าน (ชเชนทรวรมัน) ได้รักษาพระสิวลึงค์ ที่ประเสริฐยิ่ง อันคนในสกุลของท่านสร้างไว้ในปางก่อนที่เมืองอินทระ ณ แคว้น ในแผ่นดิน ที่ได้รับพระราชทานจากเจ้าเมืองกวประ ไว้ในเมืองที่สร้างโดยภัทรโยคี ผู้เป็นญาติของท่าน”

การสร้างรูปศิลา ดังข้อความว่า “ความงามของรูปศิลา ที่ตกแต่งดีแล้ว มีพวงมาลัยอัน วิจิตร ขึ้นออกไปเป็นที่ก่อให้เกิดความยินดี เป็นอย่างยิ่ง”

การสร้างเครื่องสาธารณูปโภค ดังข้อความว่า “กระบวย หม้อน้ำ กาน้ำ อ่างล้างมือ กระโถนทองคำ พร้อมทั้งวัตถุที่เป็นมุกเหล่านั้น มีจำนวนมิใช่น้อย

1.5 สาขาสารสนเทศ คือ จารึกที่มีจุดหมายต้องการแจ้งประชาชนให้ทราบ มี 10 จารึก ดังนี้

1 จารึกเขารัง เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง “สินาหว” ได้ถวายทาสส่วนตนไม้ 10 ต้น และ ต้นหมากแต่วิหาร

2 จารึกทวระลมหิม เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง การมอบถวายตัวหนึ่งของเสตญพนม เจริงให้แก่วาบโนสและโขลญสรูเชิงพนม

3 จารึกวัดตาพระยา เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง มรตัญโขลญศรีนรบตีวีรวรมัน ส่งคนให้ นำพระราชโองการมาบอกวาบวรพทิวะ พร้อมทั้งหมู่ญาติซึ่งตั้งถิ่นฐานที่สรุกเสระ (บ้านนา) ดินแดน แห่งสระโมเอม (สมอ-หวาน) เพื่อให้ทราบถึงการได้รับบำเหน็จความดีความชอบ และนอกจากนี้ ยังมีข้าราชการบางคนได้มอบบ้านเรือนและโคกระบือให้บุคคลในนามของทางราชการ และพร้อม ทั้งอุทิศที่ดินถวายเป็นส่วนพระราชกุศลเกี่ยวกับการที่เสด็จสู่สุทร โลก ต่อมาวาบสุรพทิวะก็ได้รับ พระราชโองการให้ใช้คนไปจัดการปักหลักเขตที่ดินแห่งสระ โมเอม ซึ่งเขาเองได้รับพระกรุณา ประสาทพร้อมทั้งหมู่ญาติของเขอีกด้วย

4 จารึกวัดมะกอก เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง กษัตริย์มอบของไทยทาน คือ น้ำมัน สรงทอง ข้าวของ

5 จารึกปราสาททัพเสียม 1 เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง การถวาย แหวน กระโถน แจกเงิน อาหารประกอบพิธี คันฉ่อง โถ กระบี่

6 จารึกขันทรงกลมสัมฤทธิ์ และ 7 จารึกขันทรงวงรีสัมฤทธิ์ เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง ไทยธรรมของพระกมรเตงอัญญ ศรีวิเรนทราธิบตีวรมแต่กมรเตงชคต ศรีเรศวร ณ ตำบลสังโฆค

8 จารึกกรอบคันฉ่องสัมฤทธิ์ และ 9 จารึกเชิงเทียนสัมฤทธิ์ เนื้อหาสำคัญ กล่าวถึง ไทยธรรมของพระบาทกมรเตงอัญญศรีชวรม ทรงมอบให้พระอาโรคยสาก (โรงพยาบาล อันประเสริฐ)

10 จารึกสังข์สัมฤทธิ์ เนื้อหากกล่าวเพียง “ไทยธรรมพระวโรง” เท่านั้น

องค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ มี 3 สาขา ดังนี้

1. สาขาการศึกษา พบในจารึกสตักก้อกกรม 2 ดังข้อความว่า

“ในศาสตร์ทั้งหลาย...ท่านผู้มีวงศ์ฝ่ายบิดา อันเป็นฝ่ายวาคินทรกวี อันเป็นสกุลหนึ่งในภาษาศาสตร์ เป็นต้น”

2. สาขารัฐศาสตร์ พบในจารึกสตักก้อกกรม 2 ดังข้อความว่า

“ท่านผู้เป็นเทพแห่งศาสตร์ทั้งปวง อันมีรัฐศาสตร์เป็นต้น คุณก็ศยปะและ อตริ ซึ่งเป็นผู้สอนศาสตร์ทั้งปวง แก่อินทระ และจันทรระฉะนั้น”

3. สาขานิติศาสตร์ พบในจารึกสตักก้อกกรม 2 ดังข้อความว่า

“พระเจ้าศรีสุวรมัน พร้อมด้วยข้าราชการ ได้พร้อมใจกันมอบพระธิดาแห่งพระภคินีของพระลัทธิมี ผู้ส่งงานมาให้แก่ท่าน ตามประเพณีในธรรมเนียมอันชอบด้วยกฏมณเฑียรบาล ต่อหน้ากองไฟและพราหมณ์”

องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มี 1 สาขา ดังนี้

สาขาสถาปัตยกรรม พบ 1 จารึก คือ จารึกสตักก้อกกรม 2 มีความรู้ดังนี้

1. การสร้างปราสาทและบ้านเมือง ดังข้อความว่า

“ในรัชสมัยพระบาทพรหมโลก (หรรษวรมันที่ 2) แสดงอัญญาตมศิวะ หลานของอีสานมูรติ เป็นประธานของสายสกุลได้เป็นผู้ปฏิบัติพระ เทวราช และเป็นอาจารย์โหมะ เมื่อพระบาทศิวโลก (ราเชนทรวรมัน) กลับมาครองนครศรีโยชธรปุระ ทั้งอัญญาเชษฐพระเทวราชมาด้วย อาตมศิวะยังทำหน้าที่ปฏิบัติพระเทวราช และอาจารย์โหมะต่อไป ท่านได้สร้างเทวสถานที สตุกรันตี สร้างหมู่บ้านพรหมปุระ ปราสาท ที่กตุกะและसानตี ในสตุกรันตี และได้สร้างเทวรูปไว้สององค์ ท่านได้ถึงแก่กรรมในสมัยของพระบาทพรหม ศิวโลก (ยโสวรมัน)

2. ประตูกั้นน้ำและอ่างเก็บน้ำ ดังข้อความว่า

“ท่านได้ประทานทรัพย์ พร้อมทั้งทาสเป็นต้นทั้งปวง อันเป็นเครื่องบูชาเทวรูปแล้วได้สร้างประตูกั้นน้ำ และอ่างเก็บน้ำ เพื่อแสดงถึงความเจริญในนครนั้น”

“ในภัทราวาสนคร ท่านผู้ประเสริฐ ผู้มีความฉลาด ได้ประทานทรัพย์แก่พระนาง สรัสวดี และได้สร้างบ่อน้ำ สวนสาธารณะ และประตูกั้นน้ำไว้เป็นอันมาก”

3. การสร้างคลองทดน้ำ ดังข้อความว่า

“ท่านได้สร้าง อาศรมเป็นที่บูชาขีณูในเทพภัทราทริ และได้สร้างคอกโคและคลองทดน้ำเพื่อความเจริญงอกงาม (ของประเทศ)”

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ว่า

1. รูปแบบ ภาษา และเนื้อหาจารึกปราจีนบุรี มีดังนี้

ด้านรูปแบบ พบรูปแบบร้อยแก้วเพียงอย่างเดียว จำนวน 13 จารึก รูปแบบร้อยแก้วร่วมกับร้อยกรองมีจำนวน 4 จารึก และไม่พบรูปแบบร้อยกรองอย่างเดียว

ด้านภาษา พบการใช้ภาษาเขมรอย่างเดียว 10 จารึก ภาษาสันสกฤตอย่างเดียว 2 จารึก ภาษาสันสกฤตร่วมกับภาษาเขมร 4 จารึก และภาษาบาลีร่วมกับภาษาเขมร 1 จารึก

ด้านเนื้อหา พบเนื้อหาปกติกะอย่างเดียวจำนวน 10 จารึก เนื้อหาวัฒนธรรมอย่างเดียว 2 จารึก เนื้อหาสรรเสริญกษัตริย์อย่างเดียว 2 จารึก เนื้อหาหลักธรรมทางศาสนาอย่างเดียว 1 จารึก ส่วนเนื้อหาต่างๆ ที่รวมกัน คือ เนื้อหาวัฒนธรรม เนื้อหาสรรเสริญกษัตริย์ เนื้อหาหลักธรรมทางศาสนา และเนื้อหาประวัติศาสตร์จำนวน 2 จารึก

2. องค์ความรู้ที่ปรากฏในจารึกปราจีนบุรี พบว่า องค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์ มี 5 สาขาต่างๆ คือ

2.1 สาขาปรัชญาและศาสนา พบในจารึกเนินสระบัวที่แสดงถึงบทพุทธชาดตันตริยของศาสนาพุทธ ส่วนจารึกสลักก๊อกรม 2 แสดงถึงการบูชาเทพเจ้า การสร้างโลก และการทำลายโลก การชำระบาปและการไล่ชิงช้าอันเป็นความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนต่อเทพเจ้าของศาสนาอื่นดู

2.2 สาขาภาษาและวรรณกรรม มีจารึก 3 จารึกที่แสดงถึง คือ จารึกเนินสระบัว และจารึกปราสาทเทพเสียม 2 ได้แสดงลักษณะคำประพันธ์ประเภทฉันทนิพนธ์ชนิดต่างๆ 4 ฉันท ส่วนจารึกสลักก๊อกรม 2 ได้แสดงแบบแผนการประพันธ์ด้วยบทประณามพจน์

2.3 สาขาประวัติศาสตร์ พบในจารึกศักดิ์ก๊อกรม 2 เพียงอย่างเดียว โดยแสดงถึงลำดับของกษัตริย์เขมรและพระราชกรณียกิจ

2.4 สาขาศิลปกรรม พบในจารึกศักดิ์ก๊อกรม 2 อย่างเดียว กล่าวถึงการสร้างศิวิลิ่ง์ การสร้างรูปศิลา และการสร้างเครื่องราชูปโภค

2.5 สาขาสารสนเทศ พบจารึก 10 จารึก คือ จารึกศักดิ์ก๊อกรม 1 จารึกบ้านพังพวย จารึกทวลมทิม จารึกวัดพระยา จารึกวัดมะกอก จารึกขันทรงวงรีสัมฤทธิ์ จารึกครอบคันท้องสัมฤทธิ์ จารึกเชิงเทียนสัมฤทธิ์ จารึกตั้งขั้วสัมฤทธิ์ จารึกขันทรงกลมสัมฤทธิ์ โดยมีจุดมุ่งหมายต้องการแจ้งเรื่องราวต่างๆ เช่น การอุทิศสิ่งของ การแจ้งเรื่องราวเพื่อให้ประชาชนได้ทราบ

องค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ มี 3 สาขา ได้แก่ สาขาการศึกษา 2. สาขารัฐศาสตร์ 3. สาขานิติศาสตร์ ทั้ง 3 สาขานี้พบในจารึกศักดิ์ก๊อกรม 2 ซึ่งกล่าวเพียงเนื้อหาทั่วไปว่า มีการศึกษาวิชาต่างๆ มีการปกครองแบบทวารวช และมีการใช้กฎหมายเทียรบาล

องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มี 1 สาขา คือ พบในจารึกศักดิ์ก๊อกรม 2 กล่าวถึง สาขาสถาปัตยกรรม คือ การสร้างบ้านเมือง การสร้างประตูกั้นน้ำและอ่างเก็บน้ำ และการสร้างคลองทดน้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยจารึกที่ขุดพบทั้งหมดในประเทศไทย แล้วศึกษาองค์ความรู้จากจารึกเหล่านั้น เพราะจารึกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญของชาติไทย

2. ควรนำผลจากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาภาษา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของไทยให้เผยแพร่สู่วงกว้างต่อไป

เอกสารอ้างอิง

อารักษ์ สังกัดกุล. (2547) **ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.